D. BENEDICTI MANDINÆ,

CONGREGATIONIS CLERICORVM REGVLARIVM, EPISCOPI CASERTANI,

Nuncij ad Regem Senatumq; Polonum Apoſtolici

Oratio,

De fœdere cum Chriſtianis contra Turcam paciſcendo.

Habita in Comitiis Varſauiæ 3. Calend. April. 1596.

CRACOVIÆ,
In Officina Lazari. Anno Domini,
1596.

VAM VEHEMENTER (Sacra Regia Maieſtas, Illuſtriſſimi Proceres, Senatus ampliſſime, cæterique potentiſſimi huius Regni Ordines Inclyti) Sanctiſsimus Dominus Noſter in Regem, Senatum, populumq́ue Polonum animatus eſt, ego, extremis hodie lineis, ſi poſſem inumbrare, putarem certè, me ſatis momenti allaturum, vel ad ſuadendum fœdus cum Chriſtianis, vel ad perſuadendum bellum contra Turcas; ſi nudè tantùm, vnoq́; verbo dicerem, me, ex extrema vſque Italia, à Clemente Octauo, Pontifice Opt: Max: miſsũ ad vos huius rei cauſa, & allegatũ fuiſſe. Nam beneuolentiæ, pietatisq́ue, qua, ſummus Pontifex, ſumma Poloniam proſequitur, & ſemper proſecutꝰ eſt, lineas primas qui videt, reputatq́; cum animo ſuo, hunc affectũ exire ex illa prouidentia, qua Deus, tanquam anima, Eccleſiæ ſuæ corpus vegetat, & perpetuò informat;

recto is rationis filo ducetur eò, vt statuat, & quasi certum è cęlo defigat, hanc nec pietatem velle, nec prouidentiam posse quoquo modo fallere, & in fraudem pellicere. Verùm cùm lachrymæ, quæ Clementi Octauo pro Polonorum salute sæpè fluunt, & cogitationes, quæ pro Polonia ipsa perpetuæ, & ne noctibus quidem intercisæ, excubant, tantam spirent in hoc regnum pietatem, quanta nullo verbi colore tenuiter quidem effingi poterit; video mihi à re ipsa impositum iri necessitatem dicendi hodie apud vos, si pro Christianorum fœdere aliquantò operosiùs, certè contra Turcicam perfidiam multò liberiùs. Etsi ego ab omnibus naturæ artisque subsidiis imparatus, indignus omninò sim, qui Apostolici ad vos aut Legati nomine censear; tamen cùm dicturus sim nomine Pontificis, qui vos teneriùs amat, quàm pater filios, & dicturus sim Christum, cum fortunis vestris & libertatibus penitùs implicatũ; spero, me à vestra omnium æquitate impetraturum, vt ad orationem meam faciles hodie

aures

aures, ſitientesque afferatis. Quare nec veteri Rhetorū more rogabo, vt attendatis: Pontifex enim, à quo miſſus ſum, & Chriſtus, cuius cauſa miſſus ſum, hoc à vobis quodam iure exigunt; nec deprecabor, quòd orationem affero nullo aut flore ſparſam, aut artis gemma intertextā: profiteor enim, me dicturū hodie Chriſtum, vt nudum, ſic ſine exquiſito artis aucupio nudè. 2. Cor. 5.

Cùm omnibus (Sereniſs: Rex) qui Chriſtum profitentur, & viuunt, pax præcipuè curæ eſſe debeat, tum Pontifici maximè; qui Chriſtiani orbis cor & caput, quam Chriſtus præiuit illi viam orbis regendi, rectèque conformandi, eā inſiſtere debet, & ſolet. Chriſto autem pacem inprimis cordi fuiſſe, loquitur eius vita, quę tota erat pręſepe, ſtabulum, colaphus, ſputum, crux, vt vno verbo dicam, tolerantia, & pax: cùm contrà, qui aliorum Imperiorum rationes fundàrunt & conſtituerunt, principium ſemper duxerint, Romulus à cæde, Virginius à ſeditione, Philippus à fraude, Cæſar à bello, ab aliis furorib. alij. Hæc res, ſi non eſſet tàm per-

ſpicuè vera, quàm Chriſtum eſſe in pace natũ, in tumultu mortuum; ex eo tamen vno liquidò vinceretur, quòd Euangelij vox audita eſt in
Luc. 2. terris prima, Pax hominibus bonæ voluntatis;
Matth. 24. 1 Cor. 15. & vltima audietur tuba, cùm Dominus ad iudicandum venerit; quaſi eſſet vt iudicis, ab huius mundi tribunali egredi more leonis, & pugnantis; ſic Seruatoris, in hoc mundi theatrum ingredi, ſpecie ouis, & patientis. Hanc pacis doctrinam, ex Chriſto delibatam & hauſtam, cùm Pontifex, & ipſe fateatur, & alios doceat; mirabuntur fortaſsè aliqui, vel non ſatis illi ſani, vel in re Eccleſiaſtica hoſpites valde & peregrini, quid cauſæ poſſit eſſe Pontifici, qui ſe profitetur pacis doctorem, vt, conuerſo quaſi Euangelij orbe, Polonis facem ad bellum præferat & tumultum. Et iuſtè quidem hi mirarentur, ſi, quæ dicitur pax Turcica, bellum non eſſet, omnium, quæ poſt natos homines geſta ſunt, odio immaniſſimum, re maximum, euentu periculoſiſſimum. Odium quid exaggero? Turcicum eſt, & contra Chriſtum ipſum. Rem

quid

quid narro? Tyrannis eſt, quantam infernus poterit excogitare maximam. Euentum quid exprimo? Vngariam videtis felicem forſan; ſed maximo certè Chriſtianorum malo felicē: quæ,ſi aurum proferat,Turcis profert ad gazā: ſi æs, Turcis ad arma: ſi fœminas, Turcis ad libidinem: ſi viros, Turcis ad ſeruitutē,&(quod ſeruitute peius eſt) omnia Mahometi ad obſequia. O miſeram Vngariam,& hoc ſolùm nominè miſeram, quòd paci Turcicæ credidiſti! Quare,è ſpecula Pōtifex cùm videret,pacis nomine,in ſpeciem quidem pulchro,ſed ad exitiū inſidioſo, quaſi veſtigio quodā hoſtem irrepere in alias Chriſtianorum partes, &,quas non poteſt armis ſub iugum mittere,eas,arte,aliam ſupra aliam occupare; ſtatuit,ſe,vt Patrem & Paſtorem omnium,debere inter hanc vulpeculā, (quæ Chriſti vineam demolitur) & Chriſtianorum (grande crimen, molli notabo nomine) ſimplicitatem , ſuam iam tandem prouidentiam interponere. Hortatur ergo vos, Equites Poloni, Summus Paſtor, non ad tu- Cant. 2.

multus

multus mentis, quaſi Euripi immanes & inſanos fluctus; ſed ad pacem veram illam & firmã, quæ duabus tantùm rationibus comparatur, iciendo fœdere cum Chriſtianis, & acinace acuendo contra Turcas. Quòdſi fortè adſit, qui neget, vllum bellum ſuſcipiẽdum iis, qui Chriſtiano nomine cenſentur; næ is toto errat cælo: cùm æternus ille rerum conditor cognomen ſibi à militia indiderit, Deum Sabbaoth, id eſt exercituum; & in medio cęlo viderit, ac probârit bellum illud mentium beatarũ cum ſpiritibus apoſtaticis; qui, quod monumentũ & ſolium ſuperbiæ ſuæ non potuerunt erigere in cælo contra Patrem, id iam per Turcas conantur in terris excitare contra Chriſtum. Tenet quidem vos pace Turca; ſed pace, quæ eſt bellum: inuitat vos Pontifex ad bellũ; ſed bellum, quod erit pax; & pax, quæ non Turcicæ perfidiæ leuitate, tanquam pluma, ſed firmiſſimis veſtri acinacis & lacerti radicibus perpetuò nitetur. Nõ ſum tàm exquiſitè, rigidèq; Chriſtianus, vt fœdus non feram cum Turca, quod

Iſaiæ 6.
Ierem. 2.
Apoc. 11.

neceſſitate

necessitate extrema impositum, nõ potuit aut arte eludi, aut commodè declinari; nec quidem tàm lentè, frigidèque Christianus sum; vt fœdus cum omni infideli, tanquam iocum ac ludum, probem & admittam. Nam cùm fœdus ipsum profiteatur quandam communionem amoris & voluntatis in eos, cum quibus initur societas; & odij, vel certè non amoris in eos, qui hoc fœdere non comprehenduntur, velintque omnes, qui Mahumetana fraude deuincti & obstricti sunt, Christum, Christianũq; nomẽ penitùs & à stirpe interire; cum hac peste lueque hominum, qui in societatem fœderis veniunt, eiusdem voluntatis societate videntur teneri: quo crimine nullum potest à nobis concipi & admitti, vel labe tetrius, vel in cęlum cõtumeliosius. Id quod Dauid Rex oculo non sensus obscuro, sed puro illo, claroque Prophetiæ, quia vidit, profitetur illę apertas & perpetuas cum hoste Dei inimicitias; istudq; cecinit posteris, non tàm ad auris titillationem, quàm ad mentis nostræ institutionem, illis verbis:

 Nonne

Nonne qui te oderunt, Domine, oderam? & super inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderã illos, & inimici facti sunt mihi. Odium hoc Dauidis in hostes Dei tàm vehemens erat, si affectum; tàm penitùs insitum, si modũ spectes: vt putârit sanctus zeli cælique plenus, se complicatam mentis suæ notionem non satis distinctè expressisse, nisi illud suum odium, non solùm interrogationis amentata quasi hasta, sed alio modo variè explicaret. Oderam, inquit, illos. tantúmne? odio oderam. quo? vehementi illo & perfecto; ita, vt odio hoc, tanquam zelo implicitus, totus intabuerim. Nos, qui tantùm latinis literis tincti sumus, quid sibi velit hic dicendi modus, non satis capimus. at in sancta lingua, hæc interrogandi forma, & eiusdem rei inculcatio, tantã vim habet, vt Vatinianum illud odium, quod Ciceronis ætas nobilitauit; & Turcicum, quod nostra; præ hoc Dauidis in hostes sic expresso, molle videatur, aut prorsus nullum. Si Dauid, qui scintillam tantùm Dei, ex legis nube obscurè emicantem

viderat, inimicitias capitales cum inimicis Dei apertè profiteri, verbo exemploque docuerit; nos certè, quib. Christus aperuit, quicquid habuit lex ænigmatis, aut Euangelium gratiæ & veritatis, si amicitiam, vel fœdus cum filiis Belial copulauerimus, admittemus profectò crimen, cui vindicando, vix tres Inferni videbūtur fore satis. Tertullianus, eorum, qui de re Ecclesiastica latinè scripserunt, primus, & (si affectus eum ad priuati cerebri scopulum transuersim nō abripuisset) certè doctissimus, monet Christianos omnes, se profiteri in Baptismo pugiles & palæstritas aduersus hostes, qui Christum, eiusque membra, vel apertè petunt, vel insidiarū cuniculis occultè tentant. Ac ne putetis, hoc verbum flocci esse, aut nihili; causa hęc est, cur, vt pugiles ante luctam, sic Christiani, ad perpetuam cum Christi hoste pugnam, oleo in baptismate, veteri constantique cæremonia, vnguntur semper, & illinuntur. Christe, in quas tandem angustias conditus es? professio tui nominis laudatur, & obteritur: & sacri illi mo-

Tertull. de Corona militis.

res, qui

tes, qui instituti erant ad disciplinam, exierunt in cæremoniam, tanquam bullam, aut si quid bulla possit fingi vanidius aut contemptius. Nam in hac re, si quid habet antiquitas fundamenti, aut mos iste momenti, nihil est à professione Christianorum tàm alienum, quàm, non dico inimicitias non suscipere, sed fœdus icere cum hoste illo, qui profitetur, se cogitare, facere, viuere, & regnare hoc solùm nomine; vt, quicquid est Christiani nominis, ex orbe stirpitùs euellat. Frustrà fortè videar cuiquam, ex natura rei, ex antiquitate, ex professione collegisse: cùm Deus, in ipsis iactis mundi Ecclesięq; fundamentis, illam legem disertè fixerit rectæ, puræque Adami posteritati; vt inimicitias perpetuas habeat cum fęce infernali, quæ callidi serpentis sibilum libenter audit, & venenum, tanquam mel, auidissimè semper haurit. Ponam (inquit Deus serpenti) inimicitias inter te, & mulierem, inter semen tuum, & semen illius. Mulierem, siue ad normam literæ Euam, siue ad spiritus rationem, cum Ambrosio intelligamus

Gen. 3.

ligamus

ligamus Ecclesiam; inter mulieris semen,& semen Sathanæ odium est, vt intestinum,ita Dei præscriptione tàm altè insculptum; vt, qui cōtra hanc legem commiserūt, quemadmodum, ex quo semine fluxerunt, factis mundo ostenderint; sic pœnam factis dignam,è cælo exquisitissimam semper subierint. Interdixit Deus Israëlitis,non amicitia tantùm,sed commercio gentium & Philystæorum. Bonus certè Deus, qui priùs monet, quàm perdit: sed, quàm est bonus quòd monet, tàm seuerus, dum perdit. Primùm minatur Israëlitis,ne iungant fœdus cum gentibus; iungunt tamen. qua pœna? Quod minatus est Deus,facti sunt illis Philystæi fouea, in quam cadant: laqueus, quo implicati teneantur: festuca & offensio,qua oculi illis corrumpantur. quid tandem? tandē Israëlitæ terræ,quam Deus illis impertiuit optimam, vsura priuantur, &,quæ fuerunt contra Deum superba,fiunt demùm vilia capita. Placuit (inquit Deus) vobis, habere inimicos meos pro amicis; ego faciam, vt sitis illis serui, & Iudic. 2.

 manci-

mancipia. Si iſtud inde ex Iſraëlitica gente nimis altè repetitum quiſquam fortè cenſeat; non id factum, quòd deſint domeſtica & recentia exempla; ſed, quòd Tragicam Chriſtianorũ vel culpam hoc in genere, vel pœnam, ſine ingenti & mentis dolore, & vocis queſtu, in hunc veſtrum cõſeſſum, tanquam in theatrum, nòn potuerim inducere. Inducētur tamen, & quia videmini hoc velle, & quia mala, quæ propiora ſunt, propiùs quidem vrgent, ac mouent vehementiùs. Trapezuntini principes, quòd Paulum noluerunt audire monentem, Nolite iugum ducere cum infidelibus; meruerunt infidelium ſubire iugum. Paleologi, quibus tanta erat potentia, vt nec fama terminum, nec gaza eorũ inueniret modum, quòd pacti ſunt amicitiam cum Turca, ac, contra Dei vocem, putârint, poſſe eſſe (verbis ſacris vtar libenter) participationem iuſtitiæ cum iniquitate, ſocietatem lucis cum tenebris, ac conuentionem Chriſti cum Belial; ita abierunt in puluerem, vt Oriens, illorum imperiũ, ceſſerit præda Turcis, &

cis, &

cis, & ipsi post se hoc tantùm reliquerint famę, aut potiùs infamiæ, quòd Constantinopolis, qua nihil habet Orbis post Romam maius, fuit Paleologorum, &, horũ scelere, Christo periit & cælo. Vngaros non dico (hos ipsi superiori anno audistis Cracouiæ suam miseriam seriò deplorantes, & vestram opem frustrà implorantes) ipsi, ipsi illis vestris auribus audistis eos exclamantes: Heu, heu, miseros nos, quòd crediderimus Turcæ, & falsò fœderis nomine, nostros posteros passi sumus perpetua seruitute irretiri. Sed Phryges sunt; id est, serò sapuerũt. Dicet fortè quispiam, eos, hac seruitute, dependisse Deo pœnas Schismatis, quod contra Petri Sedem nefariè fecerũt. & ego certè non valde abnuerim; tamẽ sic intelligi velim, quasi seruitus, qua isti induti sunt, tanquam catenula, ex quatuor istis annulis, deliciis, peccato, schismate, & fœdere Turcico, sic contexta fuerit; vt viã munierint, deliciæ ad peccatum, peccatum ad schisma, schisma ad fœdus Turcicum, fœdus tandem Turcicũ ad seruitutem, quantam nullæ hac-

læ hactenus literæ, Græcæ illæ, aut Latinæ, expresserint grauiorem. Rem, etsi putem certissimam; tamen facilè patiar, vt non credatis, nisi pœnam, quantam sol viderit grauissimam, ex media nostra ætate attulero, Turcico tantùm fœderi irrogatam. Franciscus Galliarum Rex, quantum nomen erat? impleuerat terram sua gloria, & certè, suæ religionis ardore, cælum: sic potens, vt cum potentissimo orbis certârit de orbe, & vna veraque cura sic complexus vniuersos suos; vt lis fuerit in Gallia, debeátne illi magis Mars, an musa; nobilitas, an plebs; miles, an mercator. Accessit ad hanc gloriam, quòd nomen eius ierat in nepotem tàm pulchrum, tàm numerosum; vt gẽs Valesia, iisdem quibus mundus, terminis existimaretur circũscribenda. Tantæ gloriæ, tantæ potentiæ, tantæ religionis Rex, videretur peruenisse in partẽ illius felicitatis, qua beatæ illæ mentes purissima circumfluunt, & perpetua, nisi moriens exclamâsset, Perij, heu perij, quòd volui esse fœderatus ei, qui est hostis Christi. Cardinali

Guisio

Guiſio, ſubijcienti miſericordiam, pœnitentiā, conſolationem ex ſacris literis benè multam: Omnis, inquit, miſericordia mihi clauſa eſt, & nulla pœnitentia ſatis eſt: qui, vt æmuli mei vel gloriam infuſcarem, vel vindicarem iniuriam, fœdus pepigi cum Turca, & Chriſtianorum capita, tanquam armenta, ad Mahumetanam ſeruitutem, viuus, vidensque paſſus ſum abigi. Ea ſum charitate in mortuos, vt facilè credam, has voces eſſe extremè potiùs dolentis, quàm deſperātis. Id tamen negari non poteſt, Franciſcum pœna, viuum, mortuumque mulctatum eſſe, quanta in terris excogitari poteſt maxima. Nam extra bellū, quod ipſe cum ſua conſcientia geſſit perpetuum; extra bellū, quod ipſius Galliam maximum ſemper exercuit, & in cinerem penè comminuit; Henricus filius interiit à manu hoſtis, qui ſe finxit amicū; & in publico ſpectaculo factus eſt orbi ſpectaculum, & vobis, Equites Poloni, exemplum. Leue iſtud poſſet videri, quòd viuat adhuc ille in plurimo nepote. Verùm nepotulos, qui,

C tanquam

tanquam semens, in consequentem omnem ætatem ferendi videbantur, & propagandi, dolor, bellum, venenum, cultellus, ita breui absumpsit omnes; vt vna, eademque ætas Valesiam gentem viderit, & summam, & propter fœdus Turcicum, nullam. Iagellonia virtus & religio, etsi in te, Sigismunde Rex, iam viuant, & in posteris tuis (quantum speramus, & à Deo precamur) perpetuam, felicissimamque videatur habituræ vitam; Iagellonium tamen nomen, cur periit orbi? cur Poloniæ? Nolo, Equites fortissimi, alias vestras prosapias penitùs deletas recensere; nec earum, quæ florent, memoriæ secuturę minari, aut ominari: id tamen pro meo in vos amore, non possum non monere vniuersos, vt, quorum perhorrescitis exitum, horum nullo modo imitemini exemplũ. Video, Serenissime Rex, non tãtùm oratione contendisse, sed vicisse ratione, Turcicum fœdus cum natura, cum professione Christiana, cum Euangelio penitùs pugnare: arma pro Christianis contra communem hostem sumenda vobis

bis esse,nisi eque clarum effecero,facilè patiar, vt quicquã potius cogitetis aut faciatis, quàm quod ego arbitror, & Christiano orbi tàm vtile, & Reipublicæ (amplissimi Ordines) vestræ, penè necessarium. Attulerunt ex hoc loco diuersi diuersa,quibus mentes vestras,otio languentes,& quasi somno sopitas, exuscitare vellent videri: verùm nihil horum à me attingetur hodie; vt, qui cognoscam, eam magnanimitatem Polonis à natura inditam esse, vt in rebus magnis non possint languere; illudque esse,semperque fuisse studium publicæ rei,vt eorum animis deberet potius sedandis adfundi aqua, quàm incendēdis facula, aut leuis aliqua materies subdi ac subministrari. Quare in huius partis primam quasi aciem non inferam,vos pugnaturos contra vilitatem Asianam,natam seruire; nec subijciam, hanc vilitatem nihil in reb. timere magis, quàm vestrorum vel acinacum fulgores, vel lacertorum robora; neque dicam Prætoriani militis (quo inprimis Turca nititur) florem vanuisse vel viluisse; deniq; reliquam

liquam vim ita concisam esse, vt quos contempserit hactenus Tartaros, tanquam pecudes, eorum gratiam legationibus iam ambiat, & donatiuis; neque exaggerabo Turcarum illud iudicium, Othomanicam tyrannidem, Quarti decimi Monarchæ imperio definientium; neque alias prædictiones, tanquam tragœdiæ cuiusdam interludia, inspergam orationi meæ: (nam vestra doctrina, vestra experientia, vestra iudicia non sinunt, vt aliquid aut colligam minutum, aut leue corradam & alienum.) Id tantùm dixero, & vobis insigniter Christianis, sat scio, persuasero, nihil à Christiana charitate abesse longiùs, quàm otiosè spectare populatum, quem agri; depeculatum, quem templa; labem, quam fœminæ; seruitutem, quam vestri, non dico vicini, sed fratres in Christo, & sorores à Turcica rabie iam subeunt, & indies magis vidētur subituri. Possunt in aliena calamitate qui torpent, aut delicias veriùs agunt, videri homines (quòd humana illi specie induti sint) sed homines verè non sunt, nedum Christiani,

ſtiani, qui humanitatem pietatemq́ue (qua homo hominem naturę inſtinctione complecti debet) totam videntur exuiſſe. Quemadmodū chyrurgi, quod membrum in languido corpore acu tentàrunt aut ſcalpello, ſi nullum aduertant motum vel ſenſum, illud mox iudicant intabuiſſe, nec vllam melioris vitæ vim in ſe continere; ſic in Christiano corpore, qui ſuorum vel fortunas euerſas, vel labefactatam Rempub. vel aliam calamitatem immiſſam neglectim, & ſine quodam pietatis ſenſu intuentur, eos ego certè (ſi quid in Politicis aut Chriſtianis rebus video) iudicàrim aut non membra, aut membra, quæ publicę curę, & Chriſti, parum in ſe, vel nihil omninò habeant. Nàm Dei amor, amori próximi ita perpetuus eſt, & veluti implicatus, vt Ioannes Apoſtolus neruosè collegerit: Qui ſuper anguſtias fratris, quem videt, viſcera miſericordiæ ſuę clauſerit; eum vera, viuaq́ue charitate Deum, qui ab aſpectu penitùs oblitescit, vix, ac ne vix quidem poſſe diligere. Ac ne quis contra hanc rationis aut naturę vim aude-

 at vn-

at vnquam vſurpare illud Caini; ſe Vngari Germanique, id eſt, fratris ſui, cuſtodem non eſſe: & ſacræ literæ hanc vocem damnârunt impietatis, & Deus per Salomonem monuit, eruendos eos, qui ducuntur ad mortem, diſertéque tandem mandatum, tanquam legem, vnicuique poſuit de proximo ſuo. Hæc quidem ipſa, etſi in ſe ſint, & luce tàm clara, & momento tàm firma; vt vos, Equites fortiſſimi, cùm in publici boni curam ſpontè euntes, tum inſigni pietatis ſtudio ſemper inflammatos, ad vicinos vindicandos, aſſerendosque, alia ratione nec velim, nec debeam vehementiùs hortari; tamen Vngari, regione vicini, religione fratres, ita ſunt faucibus preſſi, ita momento & veſtigio temporis preſſi; vt auribus, oculisq; veſtris, vaſtitatem ſuam, labem ſuam, ſeruitutem ſuam, reliquam miſeriam ſuam iterum ſubijciant, rogentque, patiamini vos contra communem hoſtem videri, potiùs Sagatos in campis, quàm Togatos in conuentibus; & qui in eorum calamitate ſemper hactenus fuiſtis, etiam

nunc

nunc oſtendatis vos verè Polonos. Etſi Equitis nomen, quod in Polonos inſignitè ſemper conuenit, ſummam in ſe gloriam habeat; tamen, cùm Polonus, Equitis potiùs nomē, quàm nomen hoc ornet Polonū; aliam vocem, quemadmodum non poſſum inuenire glorioſiorem, ſic ad ſtudia veſtra in vicinos elicienda, non debui adhibere vehementiorem. Nam, ſi Polonos vos oſtēderitis, viciſtis vim, aſſeruiſtis innocentiam; id eſt, ipſi vos cumulâſtis gloria, quā vix capiat tota terra, ac æterna illa regio, quę, quot ſtellis, tot Dei ocellis fulget, ſola poteſt remunerari. Neq; vos voco ad bellum, tanquam prædam, aut ſolos contra totam Aſiæ Africæq; vim; ſed hortor, vt vires veſtras cum virib. fratrum veſtrorum iungatis contra communem hoſtem, qui horum vires labefactat, vt veſtras frangat. Ecce tempus acceptabile (in re Chriſti ſic loquar) ecce dies ſalutis. Nam ſi poſitis ſimultatibus & contentiunculis, quæ à Sathana ſparſæ & diſſeminatæ, vos à vobis, aliſque Chriſtianorum partibus diuellunt, arma

ſu[illegible]a

ſocia iunxeritis,& vinculo fœderis,aut,vt Chriſtianiùs dicam,charitatis colligati vniuerſi,Turcicæ tyrannidis neruũ elidere conemini; auſim vobis promittere victoriam,quę veſtrũ,veſtręq́; gentis nomen Romanorum gloria & nomine facilè æquauerit. Quippe fœderi,aut quæ formam charitatis habet ſocietati cuicunque, vis
Matth. 18. à cælo tanta,& tam copioſa inſerta eſt; vt duobus aut tribus promiſerit Deus ſimul petenti-
Eccleſ. 4. bus,largè omnia. quid facientibus ſimul? alter fulcietur ab altero. quid ſimul pugnantibus?
Deut. 23. ſi hoſtis præualuerit contra vnum, duo reſiſtẽt ei, & vnus proſequetur mille, & duo fugabũt decem millia. Si quis fortè dicat, pacis vos pactis impediri, quò minùs in ſocietatem belli cum Chriſtianis contra Turcam veniatis; propè eſt,vt exclamem: O vilitatem dignam ſeruitute! Quid? hiſce auribus, hiſce iudiciis vox iſta inculcabitur,Pax? pax inſidioſa? pax peior bello? pax cum Turca? Oblatam dices,non prę̃ſatam. ſed quò eſt velata pulchriùs, eò plus illa aleæ habebit,& periculi. Turcicus Tyrannus, Sere-

Sereniſſime Rex, in eodem Philippi Macedonis ludo videtur doctus ad malitiam;& ex hac malitiæ potiùs,quàm militiæ diſciplina, effloruiſſe tandem ad hanc potentiam,quam Aſia,Africa, &Europæ pars benè bona, vix, ac ne vix terminârint. Nam,quemadmodum Philippus,pacis nomine,Anthipolitas implicatos tenet, quòad Pidnam occupârit & Polydiam;Sferanos complectitur beneficiis, quòad Pegaſam & Magniſiam ſubiugârit; Athenienſes omni officio colit, quòad Olynthios redegerit in poteſtatem, & tandem totam Græciam ſui iuris fecerit: ſic Turca, Chriſtianos, vnum ſuper alium, irretit potiùs laqueo fœderis & pacis, quàm brachio, & belli vi mittit ſub iugum. Trapezuntinum nexuit fœdere. quid inde? Conſtantinopolis, ſola facta eſt præda. Mathelynos iunxit ſibi pacis nomine. quid inde? ſeiuncti ab hac communione Negropontini,eius mox bellum ſubierunt & ſeruitutem. Theſſalonica, Scodra, Dyrrhachiũ, ſunt præda Turcici non belli, ſed fœderis: Naupactus, Cyprus, Valachia, ſunt

 ſpolia

ſpolia Turcicæ non virtutis, ſed perfidiæ. In re triſtiſſima non debeo eſſe minutus: meminiſtis, vel certè legiſtis omnes, Europæ non toti vnquam iuſtum bellum indictum; ſed, pacis ſimulatione, partem præcerptam parti, quoad Imperium ſuũ tyrannus ad regni veſtri pomœria vſque protulerit & propagârit. Et certè, in hæc pomœria qui non audet irrumpere; ſperat tamen, pacis quodam pede, aliquando irrepere. Vngaros tantùm iam laceſſit; vobis, Poloni Equites, amicus ſcilicet, & fœderatus. at quos Vngaros? pacis religione, ſanctiùs tyranno antè, quàm vos iam, deuinctos. ſi Vngari vniuerſi ſubierint iugum; pax, heu páx fatalis ad exitiũ, proximè iugulas Poloniã. Videor videre Turcici tyranni imaginem, & expreſſionem veram pulchrè effictam in Golia: qui tanta vaſtitate corporis, quanta ſatis erat ſancti exercitus impreſſioni ſuſtinendæ; non totum tamen exercitum totis ſuis, ſuorumque viribus aggreditur rectè, ſed ſingulos, ſcilicet minutiorum futuros virium, ad ſingulare prolicit certamen; ſic Tur-

ca, tàm

ca, tàm monſtrum capitis, quàm Golia corporis, Chriſtianos non omnes, belli ſocietate coniunctos, fortiter petit, ſed ſingulos ſeparatim, hunc mulcet, dum illum perdit. Veſtræ, Equites, partes, vt nunc ſunt, mulceri; poſt Vngaros, erunt pati; &, niſi animum aduerteritis, perdi. Quod quidam opinati ſunt, Turcam ſibi munire per Auſtriam & Carinthiam ad Italiam aditũ, etſi aliquid habet probabilitatis; id tamen ego puto potiùs delirium, quàm militiæ myſteriũ. Inſignis enim ſtupor eſſet, & præter morẽ Turcicum, hoſte poſt ſe relicto, aggredi Italiam, & Italiam ſeptam, hinc à mari, inde à monte, vndique à milite: cùm Poloniam, in qua momentum Italici belli futurum illi videtur, incurſioni, flammæ, cineri patentem, poſt finitimas regiones deuictas, ſolam puncto poſſet in poteſtatem redigere. In Trapezuntino imperio occupando quod fecit tyrannus, vt vicinas partes poteſtatis ſuæ flamma omnes inuolueret, ac Trapezuntinam extremam tantùm lamberet, quòad mediam & ſolam ceperit; ſic viciniam

vndique veſtram, dum fœda depopulatione funeſtat, veſtram regionem, tanquam fimbriam, tyrannidis ſuæ flamma, extremam tantùm lambit: at, ſi hoc anno, Vngaria & Tranſiluania; altero, Sileſia & Morauia augeant Tyranno impẽrium; vos, Equites medii, &, veſtra culpa, ſoli, vt noui Trapezũtini, capti eſtis (horreſco referẽs) capti, & perpetuæ ſeruitutis nexu adſtricti, imò mactati, & trucidati vniuerſi. Nã Libertas, Immunitas, Reſpublica, Nobilitas, nomina Tyranno ſunt tàm odioſa; vt, qui hæc iuſignia præ ſe tulerint, eorum ne veſtigium quidem in ſuo Imperio leuiter impreſſum eſſe ſinat. Quare, quod Demoſthenes, in bello Philippi contra Olynthios, hortatur ſuos Athenienſes; vt bellum gerant cum Philippo Olynthiæ, niſi malint, Philippum Athenis: id ego vos moneo, Poloni, vt contra communem hoſtem, ſicas in eius Vngaria, vel alia ditione alibi diſtringatis; niſi ſicas & lanceas eius, non multò pòſt, domi veſtræ, pleno pectore velitis haurire. Sigiſmundus Secũdus, in tali fortè occaſione erat tergiuerſator;

&, quòd

&,quòd tergiuersator erat,famam apud posteros consecutus est,quam à tuo, Sigismũde Rex, cognomine,qui tua causa cupimus,syncerè deprecamur. Quanquam talis certè occasio nũquam erat. Nam neque Polonia vnquam fuit tàm propè pressa, nec ad communem flammã extinguendam,auxilij, consiliiq; aquas vniuersi tàm seriò attulerunt. Nunc verò, non Vngaria solùm & Germania, pro se supplices vestris genibus aduoluuntur; sed Principes Itali præferũt spem,& Cæsar opem operamque prolixè pollicetur. Quod sæpè optâstis, Equites, vt alij fœderis societate inter se sanctè cõstricti, vobiscũ castra contra Turcam metentur; id iam è cælo oblatum,non debetis respuere: ne, si rogati nõ afferatis auxiliũ; pressi fortè,auxilium rogãtes, non iuueniatis. Deus æquissimè,vt omnia, videtur illam legem tulisse, Vt, qui obturat aures suas clamori proximi sui, clamãs non audiatur; & mensuram,qua mensus est,malam illam, sed plenam è cælo recipiat. Pontificis verò mentem, in fœdere sanciendo synceram, fuciq; ex-

 pertem,

pertem, cùm factum illud ostendit, quòd superiori æstate Frãciscum Aldobrandinum nepotem suum, virum multi vsus, summi iudicij, ac pacis belliq́ue artibus æquè pollentem, ad sociale bellum contra Turcas, pignori Christiano orbi pro se misit; tum Dom. Germanicus Malaspina, Sancti Seueri Episcopus (cuius non solùm nomen illustrat series Marchionum altissimè repetita, sed Prudentiam etiam & Eloquentiam nobilitarũt tot legationes, quot penè sunt Christiani orbis partes) tàm fusè, distinctèq; vobis sæpiꝰ explicauit; vt frustrà hic videar aliquid adnexurus, nisi Pontifex has mihi partes imposuisset, vt ad sacrum hoc bellum vobis ꝓmitterem ab eius nõ solùm amore consilium; sed ab ærario etiam, tenuiculo quidem illo, & penè attrito, id quicquid potest ęquè postulari. Accingimini ergò (Machabæi verbis, tot Machabæos, quot adestis Equites, rectè videor affari) accingimini ad prœlium Domini, & socia contra gentes arma capite. Estis pauci? facile est Deo, multos concludere in manu paucorũ.

Estis im-

Eſtis imbecilles? quo tandem modo? Pugnabitis contra pecudem Aſianam, Deo rebellem & contumacem; ac de cælo erit fortitudo veſtra. Quanquam, Poloni, non timetis mortē: & ſatius certè eſt, mori in bello (vt inquit ille miles Martyr) quàm mala veſtræ gentis videre. Timetis potiùs inſidias. quas inſidias? vnde inſidias? Cęſar ſtat à vobis, Pōtifex à vobis, Deus à vobis. Sed euolue mihi mētē hìc planè tuā, excute intelligentiā; fœdúſne putas recipiēdum, quod Turca? cōtemnendū, quod offert Chriſtianus? Regnum, inquis, noſtrū, libertatem noſtram. O inſaniam! Regnum tuū potes credere firmius, libertatem ſecuriorem ſub Turcico capite, quàm ſub Chriſtiano fœdere? ſit quidem illud firmius, hæc ſecurior ſub illo, quàm ſub iſto; audes tamen profiteri, malle te regnum ſine cælo, quàm cælum ſine regno? malle te libertatem ſine Chriſto, quàm Chriſtū ſine libertate? Eſt quoddam, Equites, hominū genus, ſeipſos intemperanter amantium, & voluptati, cupiditatique magis, quàm Deo ſeruientium,

entium,qui ſpeciem pietatis præferunt,vim tamen pietatis, & virtutis infringunt, & elidunt vniuerſam. Apoſtolus ſic depingit, vt videar videre illos, quos noſtra hodie ætas, nouo non tàm verbo, quàm ſenſu, appellat Politicos. Speciosè quidem ſemper hi loquuntur, Euangelium, Gratiam, Chriſtum; tamen, quaſi Dei prouidentia penitùs ſublata, Politicam quandam prudentiam (ſic placet iſtis, Turciſmum, vel potiùs Atheïſmum ſuum, antiquo nominis velo obtendere) ſui, ſuarumque actionum omnium regulam & amuſſim faciunt. Hanc ſiue artẽ, ſiue calliditatem, mirarer Diuum Iacobum dignatum fuiſſe nomine Prudentiæ, niſi prudentiam iſtam, mox, ad maiorem infamiam, dixiſſet eſſe, & terrenam, quòd Deum fateatur ore, factis neget; & animalem, quòd ſibi ſapiat, non publicæ rei; & tandẽ diabolicam, quòd omnia metiatur ſenſu, ac nullam omninò in Deo, diuiniſque ſpem figat, & collocet. Verùm ſemper fit; vt ſuo hi ſe implicent laqueo, & in fundo diuinæ prouidentiæ, quem prudentiæ cu-

iuſdam

iuſdam arte conantur declinare, omninò pereant. At tutius, dicet aliquis, eſt, ſequi neutram partem. Quid? Polonus ſequetur potiùs quod tutum, quàm quod glorioſum? Quanquam in Politicis ſit ille hebes, & planè plumbeus, qui cupiat eſſe neuter: cùm & Cæſar (qui Ducum primus, & penè ſolus, æquè lingua valebat & manu) hanc vocem damnârit ſtultitiæ; & vſus probârit, qui neutri fuerunt, & inter duas partes penduli, hos ſemper in vtriuſque partis enſes incurriſſe, atque inſidias. Tandem (vt breui, ſed ſacro verbo dicam) qui neutram partem putat tutam partem, is certè ſtultus eſt; quem innuit, atq; adeò pungit ſanctus Iob illo dicto: Timet pruinā; & irruet ſuper eum nix. Quòd ſi, Equites Poloni, nec Turcica fraus, nec vicinorum lachrymæ, nec veſtrum periculum, nec Dei timor & honor, nec alia vlla ratio poteſt vos impellere; vt, coniunctis armis, Europę labanti ſuccurratis, erit certè; penè dixeram. Verùm amor non ſinit, vt veſtræ genti malè ominer. potiùs pietas erga Polonos mea faciet; vt

E vos,

vos, qui non politicè, ſed cum patribus veſtris Chriſtianè ſapitis, orare, & obteſtari velim; ne vlla veſtra culpa ſinatis, verti Chriſti templa in ſtabula; altaria, in pręſepia; monaſteria, in Genicœa, & fœdæ libidinis propudia; omnia ſacra, in profana omnia; & tandem, Chriſtum ipſum prodi Mahometi. Hic lenti ſi ſitis, & pigri (alia taceo) illud tandem erit, & fortaſsè hodie erit, aut certè, non ita longo pòſt interuallo erit, vt requiratur ſanguis fratrum veſtrorum à manibus veſtris; & Turcę pro Tribunali illo extremo & horrifico vos faciant reos impietatis; quia, quod ipſi pro impia ſua ſuperſtitione amplificanda tàm ſeriò fecerunt; id vos, pro fide, quæ ex medio cælo fluxit, non dico amplificanda, ſed defendenda, vindicandaq́; nec ſpontè, nec rogati feciſtis.

DIXI.

Ioanni Petreo, Bernardus Leus S.

ORationi, quam tantopere probâsti auditam, æditæ, periisse aliquid nescio quid, miror, quòd miraris. Nam, quod dixit Libanius, ille conditioris Musæ flos, Actionem esse orationis animã, ita verum est; vt, quæ audita perplacent, illa plærumque lecta, vel ægrè, vel non æquè tueantur famam. Et tu, quoties mihi dixisti, visam tibi fuisse in Casertani dicentis non solùm ore suadam, sed oculo, fronteq́ue flammam? Has legens non vides; vt malè mireris, plurimum interesse inter illam auditam, & hanc lectam; id est, illam viuam, & hãc, actionis, tanquã animæ, penitùs expertem. Quanquam in hanc latebram frustrà me abdo: tu enim accusas labes dictionis, rei, periodi. Et ego sanè non excuso, verè labes, verè multas; non tamen eas adnatas orationi, sed adlitas ineptè, aliena manu. Nam Casertanus Episcopus, si quis alius, fumi, fimiq́ue mundani contemptor, satis habuit dixisse, & muneris à Sanctissimo sibi impositi numerum implêsse: nec quicquam minùs voluit, quàm orationem suam typis expressam, oculum iudiciumq́ue

ſubire tuum. Typographo Pragenſi, tanquam Dictatori, ſecus viſum. Ædidit, addidit, contaminauit, perdidit. Etſi dignus iſte ſit, in quem aculeatiſsimè dicatur, qui tanti viri iudicium fecit ſui iudicij; id tamen ſolum dicam, & cum poëta modeſtè, eum oportuiſſe plenum eſſe ruris & infœcetiarum, qui è ſuo rure & infœcetiis tantum aſperſit alienæ pagellæ. Quæ tu notâſti, leuia ſunt, & typographiæ vitia, non typographi. Punctula, alia pro aliis, quàm facilè excidunt? Typographus, ſiue Corrector ille ſit, alia peccauit, & ſpontè, iudicioque ſuo peccauit. Illa, ſi quis Orationem apud vos fortè ædat, cura ſis ita corrigenda.

Correxit typographus.	*Meliùs author.*
conſideratque,	reputatque cum animo ſuo: cõſiderare cum animo, nemo dixerit.
veſtigio quodã irrepere	veſtigio quodam hoſtẽ irrepere.
æternus ille rerũ conditor à militia cognomẽ Dei Sabaoth hauſerit.	cognomen ſibi à militia indiderit, Deũ Sabbaoth. haurire cognomen, putidè dicitur.
ſiue ad normam literæ Euã, aut ipſam quoq; Deipa-	aut ipſam quoq; Deiparam. iſtud membrũ addi-